

SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU - BUDOUCNOST CENY JINDŘICHA CHALUPECKÉHO

Úvod: zadání a metodologie výzkumu	1
Shrnutí výsledků výzkumu	2
Dotazníkové šetření	2
Složení respondentů - čím se zabývají, jaký mají vztah k CJCh a jak dlouho ji sledují?	2
Kontinuita a proměny v čase - vnímání proměň CJCh	3
Jak dobře plní CJCh svou roli?	7
Jaké hodnoty by měla CJCh reprezentovat?	8
Cílové skupiny a komunikace	11
Očekávání do budoucna	11
Budoucí role CJCH podle cílových skupin	13
Očekávání umělců a umělkyní	13
Shrnutí fokusních skupin	15
Mladí umělci a umělkyně	15
Laureáti a laureátky, finalisté a finalistky	16
Interpretace výsledků	17

Úvod: zadání a metodologie výzkumu

V roce 2020 se finalisté a finalistky Ceny Jindřicha Chalupického společně rozhodli zrušit proces výběru laureáta či laureátky. Vydali společné prohlášení, ve kterém mimo jiné mluví o tom, že princip soutěže do umění vůbec nepatří. Následující text shrnuje výsledky výzkumného šetření, jehož výchozím bodem byla právě tato otázka - patří soutěž do umění, do jaké míry, proč ano a proč ne? Jaký smysl má soutěž pro různé skupiny aktérů, pro které je Cena Jindřicha Chalupického (CJCh) podstatná a kteří jí nějakým způsobem sledují?

Výzkum se zaměřil na minulost, současnost i možný budoucí vývoj CJCh a probíhal ve třech fázích:

- 1) **Osm polo-strukturovaných hloubkových rozhovorů** se zástupci umělecké a umělecko-profesionální komunity (umělci a umělkyně, členové a členky správní rady CJCh, teoretici, kurátoři a kurátorky, vyučující na uměleckých školách). Cílem rozhovorů bylo získat prvotní vhled do diskuze ohledně současného vývoje CJCh, zmapovat hlavní názorové proudy a získat podklad k designu dotazníkového šetření.

- 2) **Dotazníkové šetření.** Online dotazník vyplnilo 138 respondentů z tří hlavních cílových skupin: umělci a umělkyně (včetně bývalých a současných laureátů a laureátek a finalistů a finalistek CJCh), profesionálové a profesionálky v oblasti umění (kurátoři, teoretici, vyučující) a zainteresovaná veřejnost (laici, kteří ale CJCh znají, dlouhodobě ji sledují a mají k ní vybudovaný vztah).
- 3) **Dvě fokusní skupiny** s 1) mladými umělci a umělkyněmi a studenty a studentkami uměleckých škol, kteří se do CJCh potenciálně hlásí, mohou hlásit či byli nominováni a 2) laureáty a laureátkami a finalisty a finalistkami uplynulých ročníků CJCh.

Jednotlivé fáze na sebe navazovaly a cílem bylo rozvíjet postupně sebraná data a ověřovat je - rozhovory tedy sloužily jako podklad pro dotazníkové šetření a výsledky dotazníkového šetření byly následně ověřovány a důkladněji zkoumány skrze fokusní skupiny.

Shrnutí výsledků výzkumu

1. Dotazníkové šetření

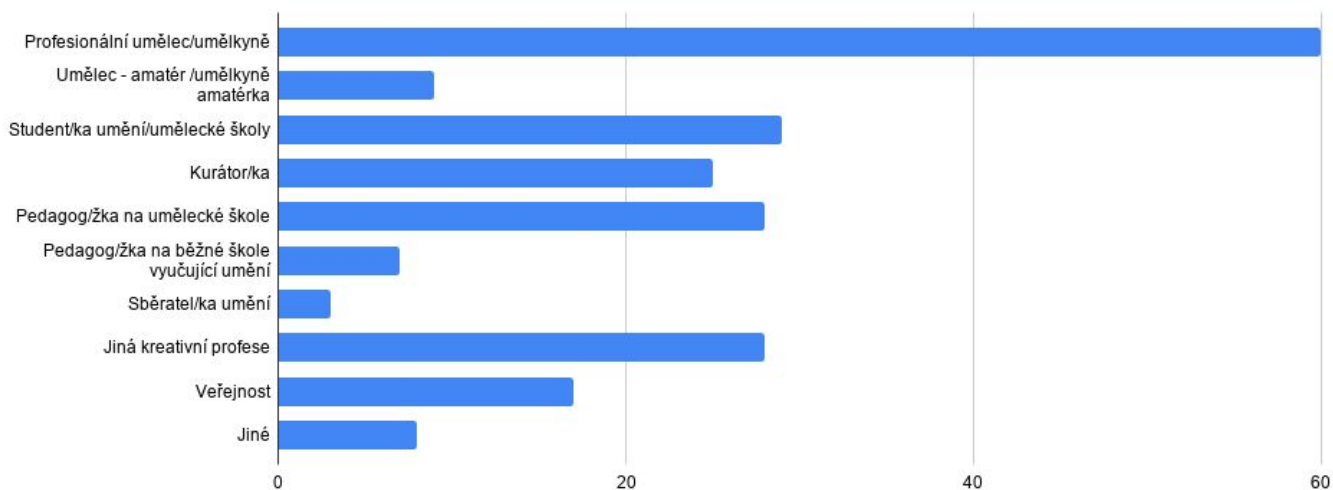
Složení respondentů - čím se zabývají, jaký mají vztah k CJCh a jak dlouho ji sledují?

- Polovina respondentů se zajímá z profesionálního hlediska,
- Cca 20% jsou umělci, kteří se do CJCh hlásili nebo hlásí
- Cca 30% lidí s osobním zájmem o CJCh.
- Tomu odpovídá také to, že víc jak polovina respondentů aktivně vyhledává informace, třetina se zajímá, ale nevyhledává a 7,2% má "obecné povědomí"
- *Dotazník tedy vyplnili především lidé, kteří se o CJCh zajímají, je to součást jejich profese, tedy "odborná veřejnost" cca z 80%.*

Graf 1 - respondenti podle povolání¹

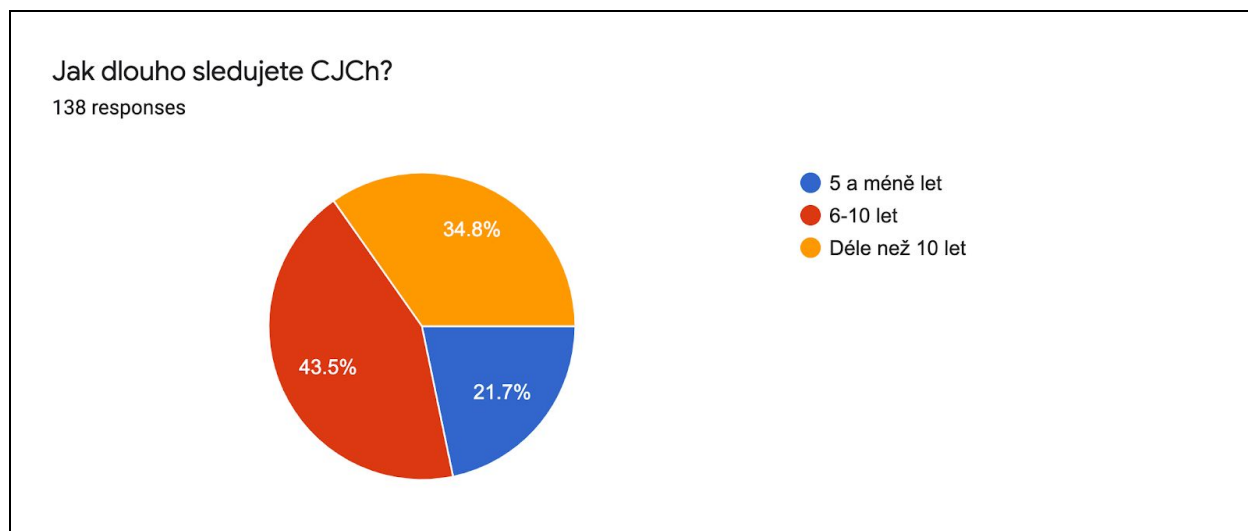
---

¹ Ze všech grafů byly pro větší přehlednost odstraněny odpovědi, které zaškrtl pouze jeden/na respondent/ka.

Poznámka: Většina respondentů se přiřadila k vícero možnostem

Graf 2 - Respondenti podle délky sledování CJCh

Kontinuita a proměny v čase - vnímání proměň CJCh

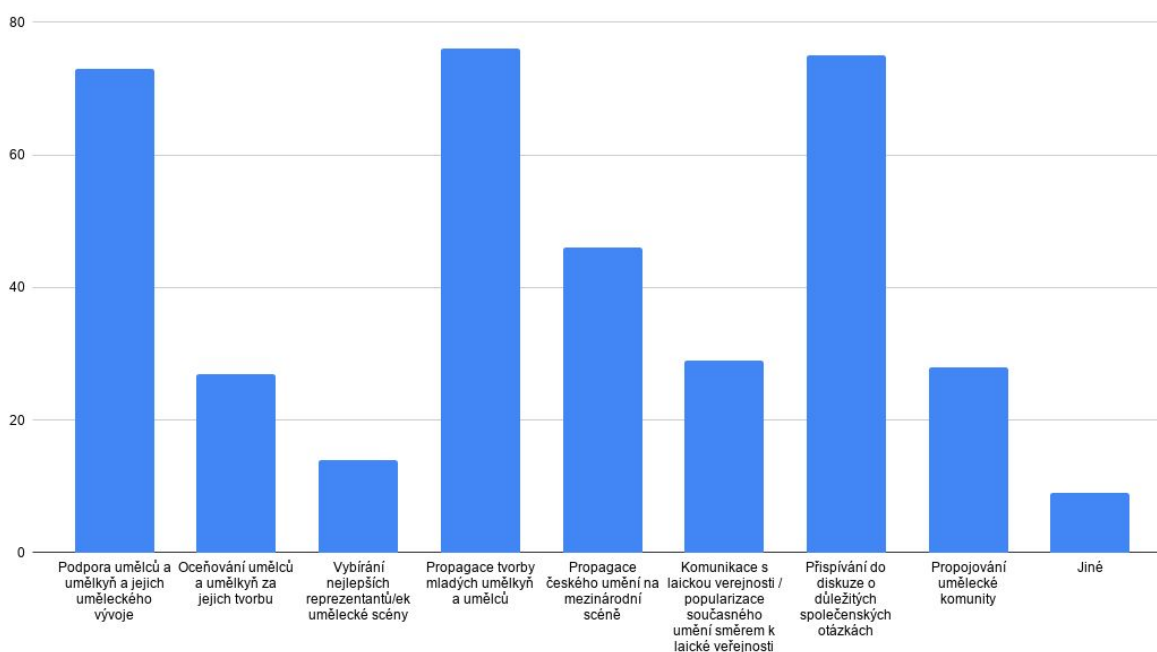
Tato část dotazníku se zaměřila na to, jak respondenti a respondentky vnímají proměny CJCh v čase, zda se podle nich mění, pokud ano, tak jak a jak oni sami tyto změny subjektivně hodnotí ve smyslu lepší nebo horší. Respondenti hodnotili také jednotlivé aspekty CJCh podle toho, jak se podle jejich názoru proměňují - zda se vůbec mění, je-li to dostatečné a považují-li změny za pozitivní nebo negativní.

Na vnímání změn (změnila se cena pozitivně nebo negativně?) neexistuje mezi respondenty shoda:

- Nejčastěji si lidé myslí, že se změnila velmi (7-8 bodů z 10 možných, celkem 30% odpovědí)
- 50% respondentů hodnotí změny spíše pozitivně (zámkou 7 a výše z maximálních 10).
- Nejvíce **pozitivně** (Graf 3) jsou vnímány oblasti “Propagace tvorby mladých umělkyň a umělců” (76 hlasů), “Přispívání do diskuze o důležitých společenských otázkách” (75 hlasů) a “Podpora umělců a umělkyň a jejich tvorby” (73 hlasů)
- **Negativně** (Graf 4) jsou hodnoceny změny v oblastech: “Komunikace s laickou veřejností / popularizace současného umění směrem k laické veřejnosti” (60 hlasů) a “Vybírání nejlepších reprezentantů/ek umělecké scény” (53 hlasů)

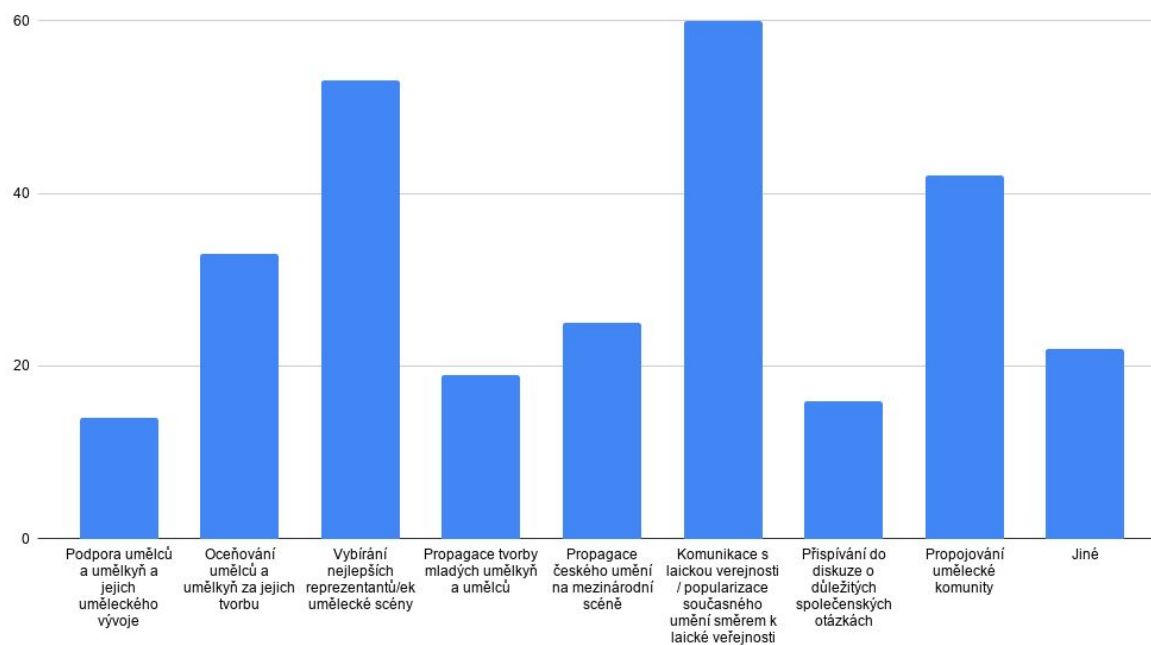
Graf 3: Vnímání změn pozitivně (podle jednotlivých oblastí)

Které z těchto oblastí se změnilo pozitivně během doby, co CJCh sledujete?

Graf 4: Vnímání změn negativně (podle jednotlivých oblastí)

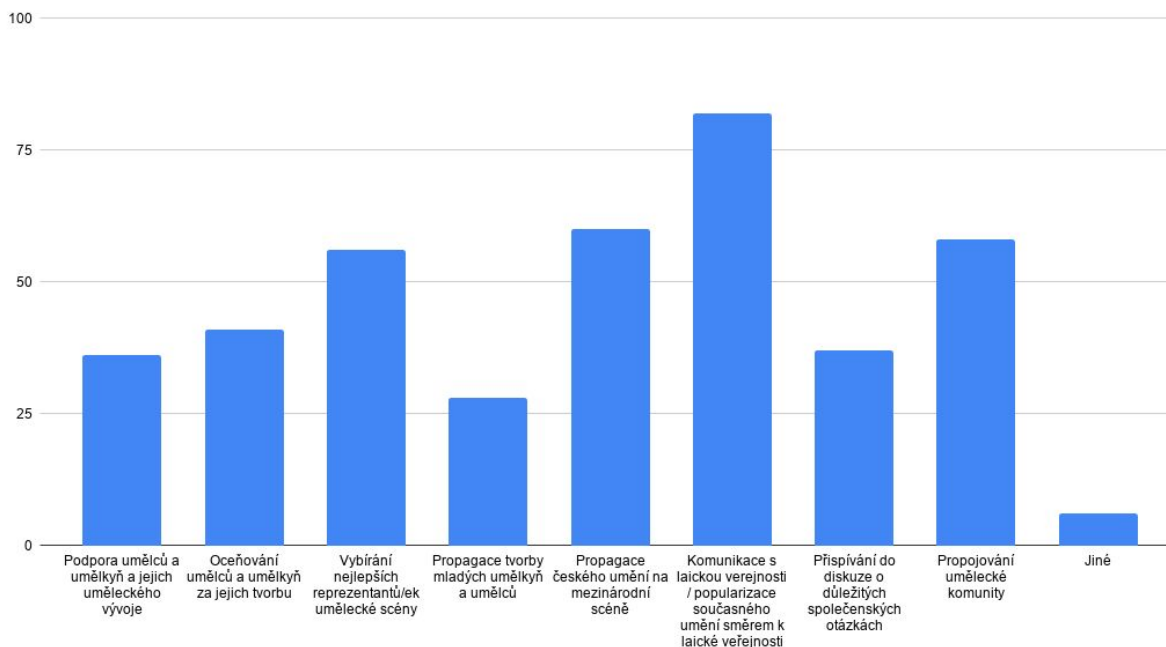
Které z těchto oblastí se změnilo negativně během doby, co CJCh sledujete?

- Na otázku “ **která z těchto oblastí by se měla změnit**” zároveň velmi často zazněla odpověď “komunikace s laickou veřejností” (82 hlasů). Je tedy evidentní, že komunikace s širokou veřejností je vnímána jako podstatné a zároveň určitým způsobem nezvládnuté téma.

Graf 5: Oblasti, které by se měly změnit

Které z těchto oblastí by se podle Vás měly změnit?

- Mezi dalšími oblastmi, které by se dle odpovědí měly do budoucna změnit, dominuje “Propagace českého umění na mezinárodní scéně” (60 hlasů), “propojování umělecké komunity” (58 hlasů) a “vybírání nejlepších reprezentantů umělecké komunity (56 hlasů) Oblasti, kde jsou odpovědi velmi rozdílné či jsou považovány za ty, kde je nutná proměna, lze tedy vnímat jako ty nejvíce “problémové”.

Vybrané citace k tématu vnímání změn a kontinuity CJCh:

- *Z diskuzí v kulturní komunitě vidím silný názor, že prestiž a zájem o CJCH upadá. Zásadně negativní je důraz na politiku, ideologii a aktivismus.*
- *Přijde mi že cena chalupeckého čím dál tím méně podporuje rozmanitost v umění. Spíše mám pocit že se poslední dobou prezentuje jako společnost s kompetencí určovat trendy. Což není úplně zdravý přístup.*
- *Myslím, že se toho hodně změnilo od té doby, co SJCH vedla Lenka Lindaurová, a hodnotím to rozhodně pozitivně, ale nemůžu si pomoci v tom, že jde pořád o nějaký princip soutěže, která podle mě dnes už moc nefunguje, a to ani v tom, že by vybíral ty úplně nejlepší a nejzajímavější umělce/kyně, tak si vlastně říkám, jestli je potřeba. (respektive myslím si, že na scéně existuje spousta lidí, kteří třeba byli jenom nominovaní a vlastně nikdy ani laureáty nebyli a mnohdy je jejich tvorba mnohem zajímavější než tvorba laureátů a laureátek)*

Jak dobře plní CJCh svou roli?

Tato série otázek se zaměřovala na hodnocení jednotlivých oblastí, ve kterých CJCh působí a hodnocení toho, jak dobře v nich plní svou roli. Oblasti byly v dotazníku předem definovány jako výčet možností, výsledkem je tedy spíše přehled o tom, co respondenti a respondentky považují za důležité spíše než detailní definice toho, jaká je přesně role CJCh - to bohužel není možné skrze metodu dotazníkového šetření zachytit. U této oblasti jsou odpovědi rozebrány také podle toho, jak odpovídaly jednotlivé cílové skupiny - konkrétně 1) studenti a studentky, mladí umělci a umělkyně, kteří se do CJCh hlásí nebo možná budou hlásit v budoucnu, 2) bývalí i současní laureáti a laureátky, finalisté a finalistky CJCh a 3) profesionálové a profesionálky v oblasti umění (pedagoové, teoreticky, kurátoři atp.) Analýza podle cílových skupin byla provedena tam, kde se odpovědi jednotlivých skupin od sebe navzájem výrazně lišily.

- CJCh v současnosti nejlépe plní svojí roli v těchto oblastech: “podpora umělců a umělkyní a jejich uměleckého vývoje”, “propagace tvorby mladých umělkyní a umělců, přispívání do diskuze o důležitých společenských otázkách”.
- Negativně jsou hodnoceny oblasti: “propagace českého umění na mezinárodní scéně”, “komunikace s laickou veřejností”.

Co považují za nejdůležitější z hlediska role CJCh jednotlivé cílové skupiny?

Studenti a studentky, mladí umělci/umělkyně potenciálně se hlásící do CJCh

1. Přispívání do diskuze o důl. společenských otázkách
2. Podpora umělců a umělkyní a jejich uměleckého vývoje
3. Propagace tvorby mladých umělců a umělkyní
4. Propojování umělecké komunity

Laureáti a laureátky, finalisté a finalistky:

Cena plní nejlépe svojí roli v těchto oblastech:

1. Přispívání do diskuze o důležitých společenských otázkách
2. Propagace tvorby mladých umělců a umělkyní
3. Propagace českého umění na mezinárodní scéně

Pedagoové a pedagožky, teoretici a kurátoři a kurátorky:

Cena plní nejlépe svojí roli v těchto oblastech:

1. Přispívání do diskuze o důležitých společenských otázkách
2. Podpora umělců a umělkyní a jejich uměleckého vývoje // Propagace tvorby mladých umělců a umělkyní
3. Propagace českého umění na mezinárodní scéně.

- Věkově starší cílové skupiny (tedy finalisté, laureáti a profesionálové) kladou výrazně větší důraz na propagaci českého umění na mezinárodní scéně, která mladým umělcům nepřipadá tak důležitá.
- **Komunikace s veřejností z odpovědí všech cílových skupin vychází jako nejméně zvládnuté, nejvíce problematické téma, které zároveň nejvíce lidí považuje za hodně důležité.**

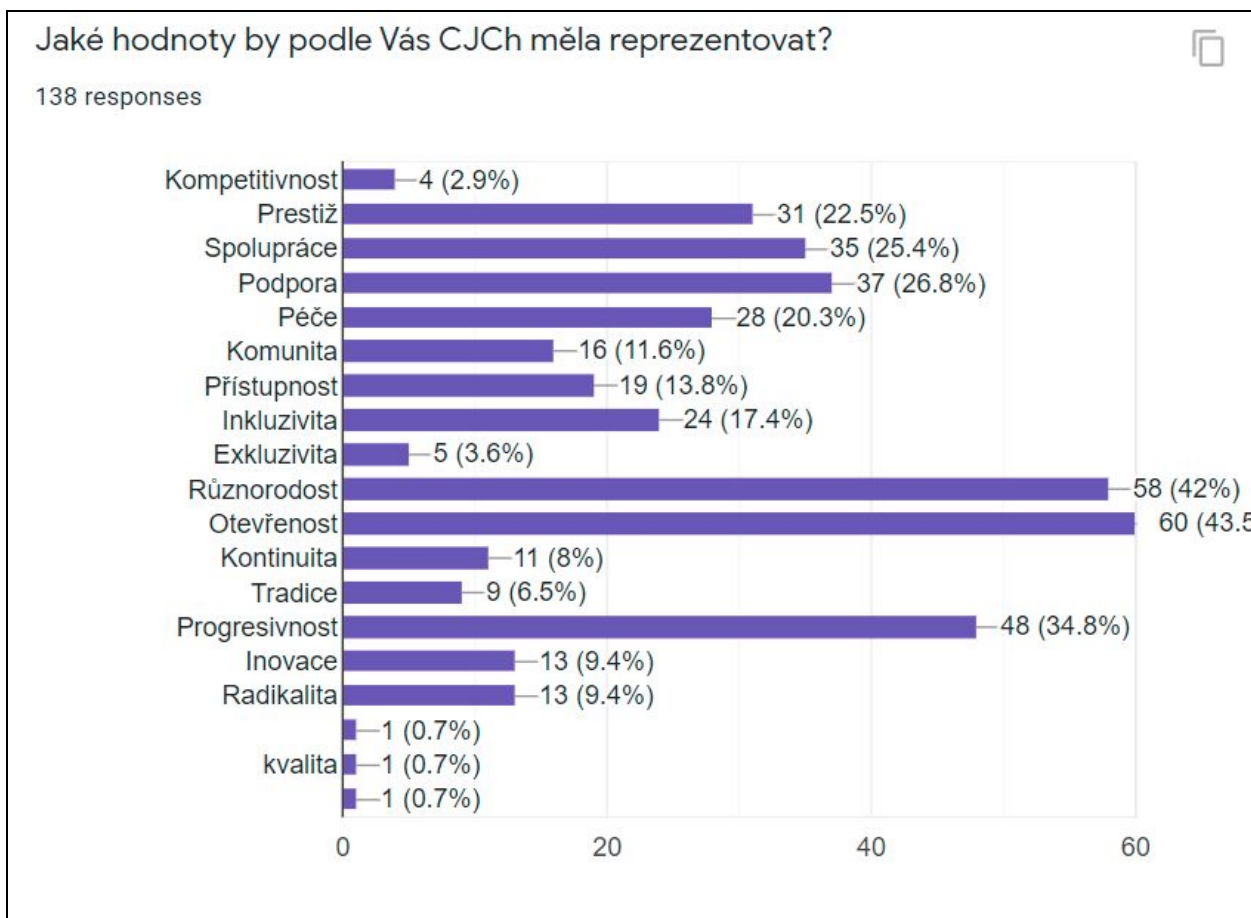
Komentáře:

- *to s tím propojováním umělecké komunity – nemyslím si, že to není důležité, ale že to dle mého názoru nemůže být role CJCh, protože soutěž vždycky spíš rozděluje, než spojuje.*
- *vůči aktuálnímu přístupu cjch k oceňování umělců a řešení aktuálních spol. otázek mám ambivalentní vztah. nedokážu se rozhodnout, jestli je to dobře nebo špatně, tak sleduji ostražitě. vyhocené polohy a silná gesta budí hodně (mediální) pozornosti, upozadují ale zároveň samotné umění a znesnadňují jeho srozumitelnost veřejnosti (prohlubují předsudky vůči umělecké scéně)*
- *Ohledně 'představování témat pro vyvolání diskuze', měla jsem touhu je zařadit do obou odpovědí. Je podle mne důležité aby vznikala diskuze díky dilům reagujícím přímo na konkrétní a těžko opomíjené současné problémy, zároveň s tím však zůstala viditelná i tvorba která apriori diskuzi nevyvolava.*

Jaké hodnoty by měla CJCh reprezentovat?

Tato série otázek se pokusila definovat hodnotové zaměření CJCh. Stejně jako u předchozí otázky měli respondenti a respondentky možnost vybírat z předem daného seznamu hodnot, výsledkem je tedy opět spíše popis trendu než hloubková diskuze o tom, jaké přesně hodnoty CJCh definuje.

Graf 6 - Jaké hodnoty by měla CJCh reprezentovat

Nejčastěji zmiňované hodnoty napříč cílovými skupinami:

1. Otevřenost
2. Různorodost
3. Progresivnost

Podle cílových skupin:

Studenti a studentky, mladí umělci/umělkyně potenciálně se hlásící do CJCh

1. Progresivnost
2. Různorodost
3. Otevřenost, spolupráce

Laureáti a laureátky, finalisté a finalistky:

1. Různorodost
2. Otevřenost
3. Progresivnost

Pedagogové a pedgagožky, teoretici a kurátoři a kurátorky:

1. Otevřenost
2. Různorodost
3. Progresivnost
4. Podpora

“Otevřenost” a “Různorodost” jsou obecně napříč všemi cílovými skupinami považovány za nejdůležitější hodnoty, které by měla CJCh reprezentovat. Při diskuzi ve fokusních skupinách (viz níže) zároveň vyplynulo, že “různorodost” je vnímána na mnoha úrovních - jako různorodost oceňovaných uměleckých žánrů, věková různorodost vítězů či vítězek, různorodost poroty. Zároveň často zazníval názor, že je potřeba na ni klást důraz, protože se postupně vytrácí.

Komentáře - odpovědi na otázku “jak moc jsou podle Vás tyto hodnoty důležité do budoucna?”

- *Otevřenost a přístupnost vnímám synonymně jako neelitářské přijímání různorodých názorů, osobností a jiných ideí avšak i umělců třeba “na okraji”.*
- *I bez zásadních změn bude CJCH plnit unikátní roli v naší lokální scéně, pokud ovšem k nějakému zásadnímu vývoji a změně dojde, je tu potenciál pro prerod v instituci se “službami” pro umělce, která nemá v našem kontextu paralelu a může díky tomu umožnit rozvoj mladého českého umění zcela novým způsobem.*
- *Naprosto zásadní je, aby byla cena umožňovala diskuzi nad věcmi, které prezentuje. Aby to byla bezpečná půda, kde se lze bavit nad obsahem. Dnes už jsou snad jasné důvody pro otevřenost a spolupráci, proti kompetitivnosti. Cena by se měla tyto hodnoty za každou cenu snažit uhájít i před tlakem sponzorů, kteří jsou možná coby soukromé společnosti stále krátkozrací.*
- *Myslím, že je důležité podporovat osobitý výtvarný názor neovlivněný mainstreamem, to by se mělo projevovat na výběru poroty. Hledat specifický projev ne dávat české umění do srovnání se západní Evropou. Snaha o srozumitelnou komunikaci s veřejností a tím kultivovat vyjadřovací schopnosti uměleckých profesionálů. Hlavně boj proti krypto jazyku a prázdným frázím. Schopnost vidět se z venku, je jen z pohledu umelecké komunity.*
- *Docela dost, obzvlášť pro mladé umělce to vytváří určitý mýtus, představa určitého typu kariéry, schéma cesty, v případě oceňování umělce, toho nejlepší, the best one of the best, na úkor ostatních - uvnitř scény to pak vytváří napětí, tvorba patří všem, je to o sdílení ne o sdělení*
- *Cena by se měla vrátit k prestiži a respektu, kterou měla prvních 20 let existence, kdy do finále byli vybráni autoři, jejichž tvorba byla již respektovaná a měli za sebou silné výstavy. Dnes to jsou širší veřejnosti v podstatě neznámí umělci, kteří za sebou toho tolik nemají. Alespoň tak se mi to jeví.*
- *Představuji si, že mladé umění bude progresivní, bude hovořit o zásadních hodnotách a principech ve společnosti, bude feministické, komunitní, otevřené, komunikativní a bude mít potenciál reálných změn. Zbaví se kompetice a zbytečné exkluzivity. Přeformuluje, co umění dává a má dávat společnosti. Bude spojovat a přesahovat umělecký svět.*
- *Cena má mít prestiž, aby nebyla marginální událostí pouze pro zainteresované*

Cílové skupiny a komunikace

Otázky ohledně komunikace se zaměřovaly především na specifikaci cílových skupin - tedy na to, s kým by měla CJCh především komunikovat a také na hodnocení důležitosti jednotlivých cílových skupin pro komunikaci.

- Za nejdůležitější cílové skupiny, se kterými by měla CJCh komunikovat, jsou považovány v tomto pořadí: umělci a umělkyně, studenti a studentky VŠ i SŠ, pedagogové, umělečtí kritici a média a neodborná zainteresovaná veřejnost (lidé, kteří jsou laici, ale zajímají se o umění). Rozdíly v důležitosti nejsou velké, převládají lehce umělci, ale jinak jsou ty skupiny vnímané jako skoro stejně důležité.
- Směrem k laické veřejnosti by CJCh měla především - vysvětlovat důležitost umění, informovat o něm, vysvětlovat, jak je financované - tedy něco jako obecná osvěta, to je považované za nejdůležitější. Dále pak je velmi důležité vysvětlovat současné trendy, a pak s velkým odstupem vysvětlovat a propagovat práci laureátů/finalistů. **Celková komunikace důležitosti umění je považovaná za výrazně podstatnější, než komunikace finalistů/laureátů a jejich díla.**

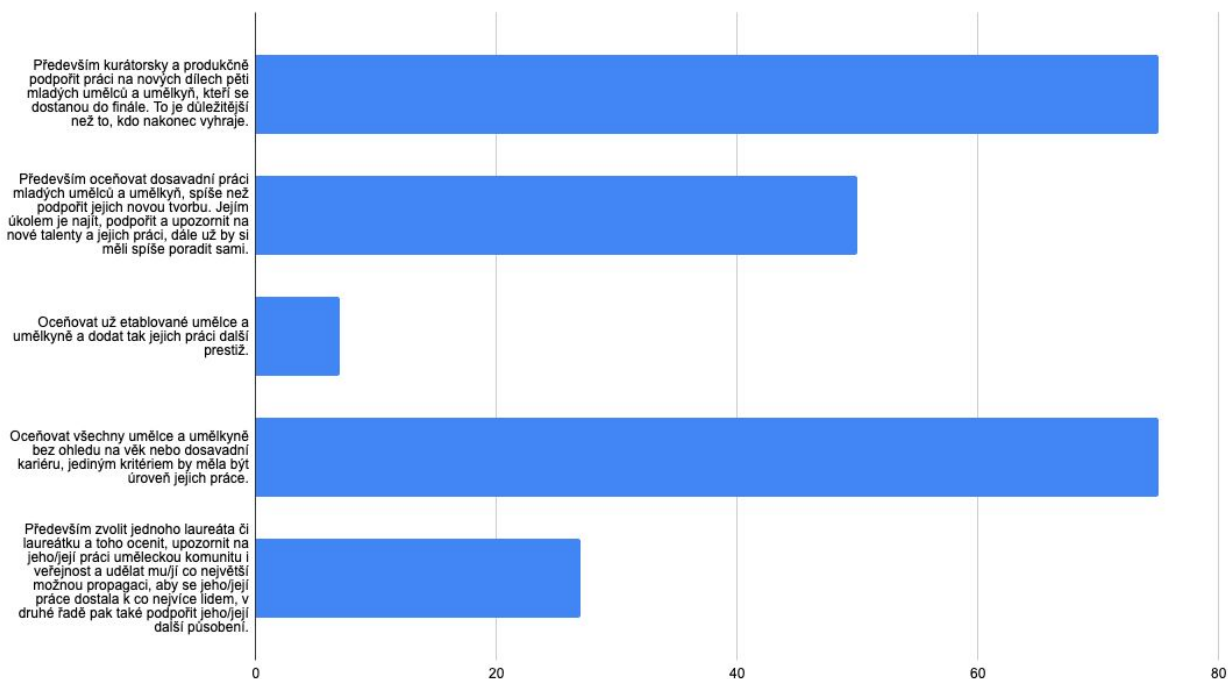
Očekávání do budoucna

Poslední část dotazníku zkoumala představy o tom, jakou roli by CJCh měla hrát v budoucnu a jakým směrem by se měla ubírat. Respondenti a respondentky měli na možnost zaškrtnout předem definované výroky (jeden a více), se kterými nejvíce souhlasili.

- Nejvíce respondenti souhlasili s výroky:
  - CJCh by měla "Především kurátorsky a produkčně podpořit práci na nových dílech pěti mladých umělců a umělkyně, kteří se dostanou do finále. To je důležitější než to, kdo nakonec vyhraje."
  - CJCh by měla "Oceňovat všechny umělce a umělkyně bez ohledu na věk nebo dosavadní kariéru, jediným kritériem by měla být úroveň jejich práce."

Graf 7 - Očekávání do budoucna

Cena by do budoucna měla spíše:

(Legenda)

Cena by do budoucna měla spíše:	Počet hlasů
Především kurátorsky a produkčně podpořit práci na nových dílech pěti mladých umělců a umělkyně, kteří se dostanou do finále. To je důležitější než to, kdo nakonec vyhraje.	75
Především oceňovat dosavadní práci mladých umělců a umělkyně, spíše než podpořit jejich novou tvorbu. Jejím úkolem je najít, podpořit a upozornit na nové talenty a jejich práci, dále už by si měli spíše poradit sami.	50
Oceňovat už etablované umělce a umělkyně a dodat tak jejich práci další prestiž.	7
Oceňovat všechny umělce a umělkyně bez ohledu na věk nebo dosavadní kariéru, jediným kritériem by měla být úroveň jejich práce.	75
Především zvolit jednoho laureáta či laureátku a toho ocenit, upozornit na jeho/její práci uměleckou komunitu i veřejnost a udělat mu/jí co největší možnou propagaci, aby se jeho/její práce dostala k co nejvíce lidem, v druhé řadě pak také podpořit jeho/její další působení.	27

Budoucí role CJCH podle cílových skupin

Napříč cílovými skupinami je budoucí role CJCh spatřována především v podpoře mladých umělců a jejich tvorby.

Podle jednotlivých cílových skupin by cena do budoucna měla ze všeho nejvíce:

Studenti a studentky, mladí umělci/umělkyně potenciálně se hlásící do CJCh

- Cena má díla umělců a umělkyně představit široké veřejnosti
- Cena má napomoci k získávání dalších příležitostí
- Cena má umělcům poskytnout podporu a péči
- Cena má umělcům a umělkyním poskytnout platformu pro další tvorbu

Laureáti a laureátky, finalisté a finalistky:

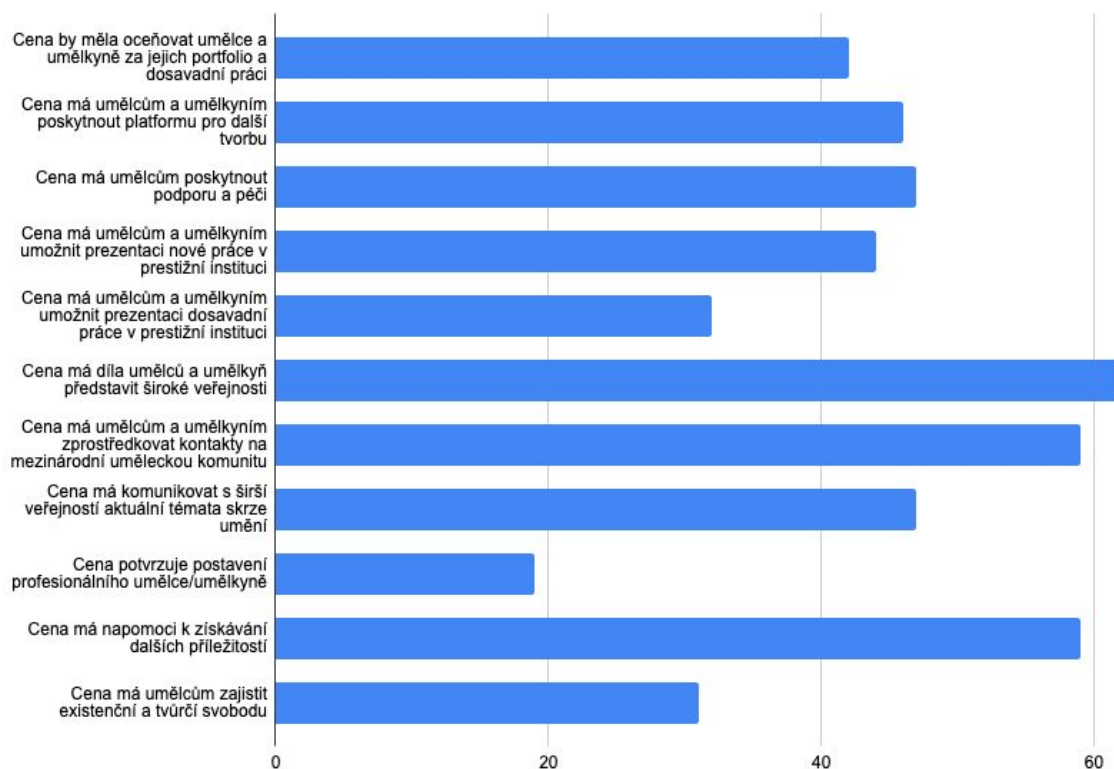
- Poskytovat platformu pro další tvorbu
- Představit široké veřejnosti
- Poskytovat podporu a péči / komunikovat s širší veřejností aktuální témata skrze umění

Očekávání umělců a umělkyně

Poslední část dotazníků byla určena pouze těm respondentům a respondentkám, kteří sami sebe řadí do kategorie "umělec či umělkyně". Cílem tedy bylo zjistit očekávání těch, kteří by se potenciálně mohli o CJCh ucházet. Z celkového počtu respondentů se do této kategorie zařadilo 63% osob.

Graf 8 - Očekávání umělců a umělkyní

Když se jste nominováni nebo se hlásíte se do CJCh, jaká jsou vaše očekávání?

Nejčastější očekávání :

- “Cena má díla umělců a umělkyní představit široké veřejnosti”
- “cena má umělcům a umělkyním zprostředkovat kontakty na mezinárodní uměleckou komunitu”
- “cena má napomoci k získávání dalších příležitostí”

Hodnocení důležitosti

- za **nejdůležitější** je považováno “představení práce veřejnosti” (více jako polovina hodnotí nejvyšší důležitostí), dále “poskytnutí podpory a péče a zprostředkování kontaktů a příležitostí”
- Za **nejméně důležité** je považováno “potvrzení postavení profesionálního umělce.”

Hodnocení podpory v jednotlivých oblastech:

- Jako **“zcela poskytuje podporu”** je hodnoceno “zviditelnění na domácí umělecké scéně” (to z toho vychází nejlépe, největší spokojenost)
- Jako **“dostatečná”** je hodnocená podpora v oblastech: finanční odměna, pozornost médií, zahraniční pobyt.
- Naopak **nedostatečná nebo žádná** podpora je vnímaná u “zviditelnění v mezinárodním kontextu” a “dlouhodobá péče a podpora”.

Odpovědi na otázku "Co dalšího by měla CJCh poskytovat?"

- *Celou šíří uměleckého vyjádření né jen konceptuální trendy.*
- *Možná spoluprací se vzdělávacími institucemi v umění (galerie, muzea, umělecké VŠ i SŠ, katedry výtvarné výchovy, INSEA, aj.) by pomohla k většímu zaměření se na edukaci širší veřejnosti v oblasti současného umění.*
- *Měla by být vybrán opravdu respektu hodný umělec, umělkyně, na němž existuje shoda širší odborné veřejnosti, který bude schopen i v budoucnu "reprezentovat" české umění.*
- *Pro nás starší informaci kam se mladé umění sune.*
- *Advokacii důležitých témat spjatých s uměním a stavem společnosti na národní i mezinárodní úrovni.*
- *Tvůrčí stipendia pro umělce na rok - tzn. na dobu, kdy vzniká nová výstava. Stipendium, které pokryje životní náklady + materiál na 1 rok. Dát umělci svobodnou volbu, jak rok využije - či k odpočinku, cestování, vzniku výstavy. Žádné podmínky, jak s grantem naloží. Umožnit spolupráci s kurátorem, zorganizování výstavy s katalogem, pokud o to umělec bude stát.*

Shrnutí fokusních skupin

Fokusní skupiny proběhly celkem dvě, se dvěma skupinami účastníků a účastnic, kteří mají k CJCh přímý vztah - buď jsou ve věkovém a profesionálním postavení, které předpokládá, že se o cenu mohou ucházet a hlásí se do ní (první skupina - mladí umělci a umělkyně) nebo již tuto zkušenost mají, protože se ocitli ve finále CJCh či se stali laureátem nebo laureátkou (druhá skupina - laureáti a finalisté).

Mladí umělci a umělkyně

- Poměrně často bylo zmiňováno, že není jasné, co cena vlastně "oceňuje" - respondenti/ky se shodli na tom, že **dříve byla cena udílena "za zásluhy", ale to už dnes neplatí, protože jí často dostane někdo, kdo nemá za sebou žádnou větší výstavu. Může to tedy působit, že se oceňuje nějaké hypotetické budoucí dílo, potenciál - to vnímají umělci samotní paradoxně jako svazující.** Oceňování velmi mladých lidí podle nich vede mimo jiné k tomu, že se pak hlásí někdo, kdo vlastně nemá ani hotové portfolio, kromě studentské práce - a všichni se shodují na tom, že jejich studentská práce není vlastně reprezentativní, předpokládají, že se jejich tvůrba v budoucnu ustálí.
- Několik z nich tedy zmínilo, že se nepřihlásili, i když byli nominováni, protože jim přišlo, že nemají s čím a že to, co zatím vytvořili, co CJCh prostě nepatří.
- Ohledně udílení ceny - vybírání laureáta nepanuje shoda. Všichni vnímají tuto diskuzi jako aktuální, probíhající i mezi kamarády a v hospodách se spolužáky a pedagogy.

Zazněl také názor, že je v podstatě špatně, že cena "počkala" na to, až se takto rozhodnou samotní finalisté, protože pokud by šlo o sledování trendů, tak to měla SJCh dávno vyhlásit sama, protože ten trend je evidentní.

- **Solidaritě a spolupráci považují všichni shodně za důležitou, ale dá se podle nich demonstrovat i jinak než skrze odmítnutí ceny, která tak ztrácí smysl.**
- Většina respondentů je tedy vůči možnosti zrušení laureáta spíše kritická a letošní rozhodnutí finalistů v nich vyvolává rozporuplné pocity - "jak budu teď vypadat, když se přihlásím? Že jsem ten zlej, kdo chce peníze a slávu a soutěžení?" byla častá obava, kterou respondenti vyjadřovali.
- Možným řešením situace by třeba mohl být vznik konkurenční ceny, který by byl pro CJCh vlastně zdravý, protože by ukázal, zda ob stojí, co tedy vlastně reprezentuje a umělci by měli na výběr.
- **Fokusní skupina potvrdila, že od ceny se očekává především to, že poskytne podporu, prostor pro další tvorbu a většina z nich vnímá, že tato cena opravdu dělá - co je pro ně podstatné je nicméně fakt, že si prostě nejsou jistí, co cena znamená, za co vlastně oceňuje a co by tedy pro ně získání ceny vlastně znamenalo, zda je to pro jejich tvorbu určující nebo ne.**
- Ohledně komunikace s veřejností panuje shoda na tom, že je to určitým způsobem důležité, ale není jisté, jak přesně by tato komunikace měla probíhat - respondenti se nakonec shodli na tom, že je velmi pravděpodobné, že široká veřejnost se o umění prostě nezajímá a ani zajímat nebude.
- Za podstatné do budoucna je zvýšení diverzity - ve smyslu zvednutí/zrušení věkové hranice a upírání pozornosti k okrajovým žánrům jako ilustrace nebo komiks. Na tom panuje jednoznačná shoda, že by to ceně prospělo.

Laureáti a laureátky, finalisté a finalistky

- Hodnotí vývoj CJCh podobně jako umělci - vnímají posun k větší progresivitě, ale zároveň určité uzavírání se ve smyslu otevřenosti veřejnosti.
- **Mezi laureáty, kteří cenu obdrželi dříve a těmi z nedávných let panuje shoda na tom, že se významným způsobem rozvíjí péče o umělce a je jim poskytováno zázemí a podpora - všichni jednohlasně to hodnotí jako velmi pozitivní a byli by rádi, kdyby se v tomto trendu pokračovalo.**
- Na čem naopak nepanuje shoda je to, jak moc cena vlastně mění kariéru - respondentky dlouho vedly diskuzi o tom, co si lze z výhry případně účasti ve finále odnést. Pro mnohé z nich byla zkušenost i traumatická, protože nebyly připravené na takovou míru veřejné pozornosti, která trvá několik měsíců a je velmi vyčerpávající a člověk se cítí pod velkým tlakem, že "teď tedy musím něco vytvořit." K tomu tlaku se také přidává fakt, že jejich výhra nebyla často dobře přijímaná okolím (několik respondentek zmiňuje zkušenost, kdy jim bezprostředně po předání ceny někdo přišel osobně říct, že si ji nezasloužily).
- **Všichni, kteří se ocitli ve finále ceny po roce 2010 se téměř jednohlasně shodnou na tom, že vybírání jediného vítěze není důležité a že by stačilo prostě podpořit pět**

finalistů, čímž by odpadl částečně onen velký tlak a podpořila by se komunita a spolupráce.

- Oproti tomu respondentka, která se účastnila dříve, tento názor nepodporuje a naopak se mnohem více blíží názoru mladých umělců když říká, že jistá míra kompetice je nutná a bez ní vůbec CJCh nedává smysl.

Kdybychom měli obecně porovnat názory finalistů a finalistek, popřípadě laureátů a laureátek versus mladých umělců a umělkyň, kteří se potenciálně mohou laureáty nebo finalisty stát, tak druhá zmiňovaná skupina je v hodnocení CJCh a její role v podstatě více tradiční - mladí umělci mají rozporuplnější postoj ke zrušení vítěze, mají naopak větší "drive" se soutěže účastnit i s nutným stresem, měnit by se podle nich by měla spíše kritéria výběrů, transparentnost a způsob udílení (například důrazem na diverzitu žánrů). Bývalí finalisté a finalistky, případné přímo "vítězové" naopak mají pocit, že samotný fakt "vítězství" tak podstatný nebyl, důležitá byla podpora, které se jim dostalo, kdežto aspekt kompetice vytvářel tlak, který jim nebyl příjemný.

Účastníci a účastnice fokusních skupin se shodli na jedné věci - věková hranice CJCh by se měla buď zrušit nebo posunout, protože je zbytečně omezující. Tento názor byl podpořen i mnoha odpověďmi v dotaznících a zdá se, že na něm panuje téměř univerzální shoda.

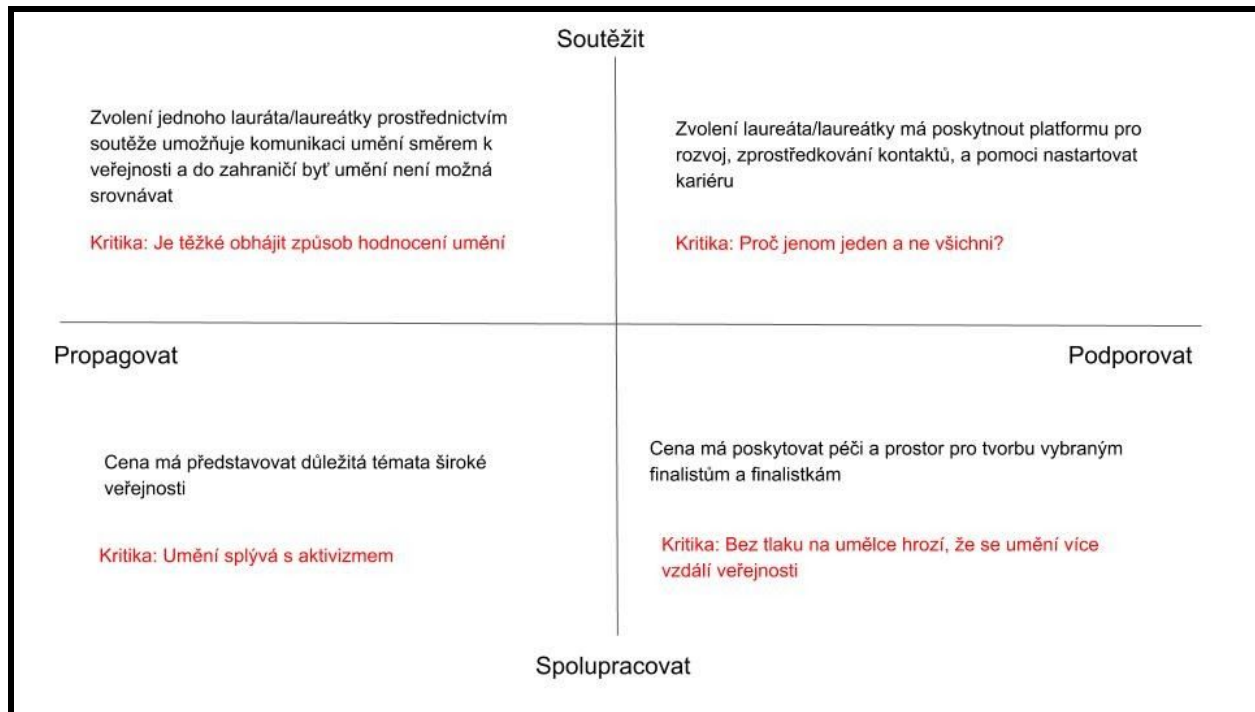
Interpretace výsledků

Cílem této stručné interpretace je popsat názorové pole, které se kolem Ceny Jindřicha Chaloupeckého vytváří. Názorovým polem se rozumí v tomto kontextu omezená škála různých perspektiv, které spolu vzájemně souvisí - omezená proto, že různých pohledů a perspektiv je rozhodně více než tolik, kolik tato zpráva předkládá, ale cílem výzkumu je srozumitelně propojit a upozornit na ty, které dohromady dávají komplexní obraz toho, jak se o CJCh mluví a uvažuje.

Názory na to, jak má cena vypadat, v důsledku odrážejí názory na to, jak

- a) Mají umělci k ceně přistupovat (mají soutěžit nebo spolupracovat?)**
- b) Jakou roli má cena samotná hrát (má je podpořit nebo propagovat?)**

Tyto dva hlavní proudy uvažování - tedy soutěžení vs. spolupráce a propagace vs. podpora jsou jednotící linky většiny diskuzí a odpovědí ve všech fázích výzkumu. Lze je považovat za osy, podél kterých se názory a přístupy k CJCh rozdělují.

Na základě schématu, které znázorňuje hlavní názorové osy a hodnoty, ke kterým se vztahují, je možné vydefinovat 4 základní prohlášení, která do jisté míry reprezentují názorové pole kolem CJCh. Je důležité si uvědomit, že většina komunity kolem CJCh není nutně vymezená na konci některé z os, ale pohybují se na škále - a také že jednotlivec může proměnit svoje postavení podle toho, jak se mění jeho pozice v rámci komunity (například pokud se umělec dostane do finále, jak ukazují výsledky fokusních skupin). U každého prohlášení lze také shrnout nejčastější formu kritiky, se kterou je na něj z jiných částí názorového pole reagováno.

1. Prohlášení: ***Cena by měla vybrat jednoho laureáta prostřednictvím transparentní soutěže, protože institut vítěze slouží jako významný komunikační prostředek k široké veřejnosti v Česku i v zahraničí.***

- Tento přístup reprezentuje kombinaci hodnot “soutěž” a “propagace”. Hlavním smyslem ceny je v této části názorového pole vybírat ty, kteří mají největší šanci se následně prosadit a těm pomoci být co nejvíce vidět. Sekundárním efektem takového přístupu pak bude větší viditelnost a srozumitelnost současného umění co nejširší skupině lidí. Laureát/ka ceny je vnímaná jako komunikační nástroj současného umění vůči široké veřejnosti.
- Kritika tohoto přístupu spočívá především ve poukazování na fakt, že umění nelze “objektivně” hodnotit, tedy že jakákoliv volba je nutně arbitrární, neznamená, že je někdo

nejlepší, ale že pouze prostě došlo ke konsenzu. Podle kritických hlasů prostě není možné a ani žádoucí umění jakkoliv "hodnotit" ve smyslu horší nebo lepší.

2. Prohlášení: ***Úkolem ceny je otevírat a podporovat diskuzi, přinášet do ní důležitá témata, která si zaslouží pozornost a ke kterým se současné umění může a má vyjadřovat.***

→ Tento přístup se zakládá na kombinaci hodnot "propagace" a "spolupráce". Stejně jako v předchozím případě je hlavní role Ceny v této části názorového pole komunikační a jejím úkolem je tedy zapojovat do diskuze široké pole aktérů a hlasů, přinášet témata, která jsou podstatná, aktuální a často i urgentní. Prostředkem k diskuzi a komunikaci ale nutně nemusí být jeden laureát, tuto funkci může cena plnit i bez toho, aniž by jednoho vítěze vyhlášovala a "protlačovala" - naopak by měla soustředit svoje síly na to, aby komunikovala skrze umělecká díla obecně, mluvila k široké veřejnosti o tom, že umění dokáže nastolovat důležité otázky, jeho role je částečně i osvětová. Podporu si v této perspektivě zaslouží všichni umělci, kteří do diskuze přispívají a jsou ochotní s veřejností komunikovat.

→ Kritické názory vůči tomuto přístupu nejčastěji vychází z kritiky uměleckého aktivismu jako takového a upozorňují na to, že není úkolem umělecké ceny ani umělecké komunity řešit politické či ideologické problémy. Pokud se na to cena bude soustředit, pak se "zpolitizuje" a bude poplatná trendům, na úkor srozumitelnosti pro širší veřejnost tak ztratí ze zřetele umění samotné, které je - z pohledů kritiků - spíše apolitické.

3. Prohlášení: ***Volba jednoho laureáta či laureátky je důležitá, protože danému člověku poskytne možnost rozvíjet se, tvořit, prosadit se na české i zahraniční scéně. Smyslem ceny by mělo být právě takto poskytovat podporu lidem, kteří mají potenciál současné umění rozvíjet.***

→ Tento přístup je kombinací hodnot "podpora" a "soutěž." Hlavním cílem CJCh je vybrat mladého umělce či umělkyni, kterým může cena pomoci se rozvinout, nezávisle tvořit, navázat kontakty. Vítězství samotného laureáta může být zajímavé i pro širší veřejnost, ale v této části názorového pole je to sekundární, na prvním místě je rozvoj kariéry daného umělce, kdy je CJCh vnímaná pro něj jako jedinečná příležitost se někam posunout a respektive tak posunout i samotnou českou tvorbu. Zároveň je důležité CJCh zachovat v podobě, ve které jí ustanovil Jindřich Chaloupecký, z úcty k jeho tradici, samotní laureáti pak svojí tvorbou jemu tak trochu vzdávají poctu.

→ Kritika toho přístupu je jednoznačná - jak lze obhájit, že podporu má získat jeden člověk, proč by jí neměli mít všichni finalisté?

4. Prohlášení: ***Cena má vytvářet komunitu a bezpečné prostředí, posouvat současné české umění dopředu tím, že vytváří co nejpříjemnější a nejkomfortnější podmínky***

pro mladé umělce a umělkyně a pomůže jim rozvíjet jejich potenciál, je to její v podstatě nezastupitelná role.

- Tento přístup je založený na kombinaci hodnot “podpora” a “spolupráce”. V této části názorového pole je nejdůležitější péče a spolupráce mezi CJCh a umělci a i mezi umělci samotnými. Péče je vnímaná jako podmínka rozvoje umění a částečně i jako hodnota, kterou by mělo umění reprezentovat. Vybírání jediného laureáta či laureátky je v této perspektivě zbytečné, protože podpoří jednoho člověka na úkor jiných, přestože nelze přesně určit, čím by si to ten jediný vítěz zasloužil více než ostatní. Oceňování a soutěž jsou tak vnímány jako něco, co je překonané a co umělce zbytečně stresuje a jejich tvorbu nijak nemůže obohatit. Zrušení laureáta/ky v této perspektivě vede k větší svobodě pro všechny a také podporuje solidaritu jako základní hodnotu, bez které se umělecká scéna neobejde.
- Kritika tohoto přístupu spočívá především v poukazování na neochotu soutěžit, která popírá princip, na kterém je cena založena a na porušování odkazu zakladatele ceny - bez soutěžení cena podle kritiků nedává smysl. Potřeba umělců nebýt ve stresu je vnímána částečně jako naopak sobecká a navíc se tímto přístupem umělecká komunita uzavírá sama do sebe a rezignuje na komunikaci s širší veřejností.

Výše uvedená čtyři prohlášení reprezentují ideální, syntetizované verze názorů, které ve výzkumu zazněly - tedy většina respondentů by se s nimi neztotožnila stoprocentně, ale k nějakému z nich by nejspíše více či méně inklinovala.